

Piotr Paweł Czyż

Kultura graficzna Warszawy w pierwszych dwóch dekadach XX wieku. Funkcja, odbiór i oddziaływanie grafiki artystycznej

Streszczenie rozprawy doktorskiej przygotowanej pod kierunkiem prof. dr hab. Andrzeja Pieńkosa

Celem rozprawy doktorskiej jest przeanalizowanie i scharakteryzowanie warszawskiego środowiska artystycznego w okresie intensywnego rozwoju grafiki autorskiej w pierwszych dwóch dekadach dwudziestego wieku. Okres ten był czasem dynamicznych zmian w obszarze sztuki graficznej w Warszawie. Ich przyczyną było przede wszystkim zainteresowanie grafiką autorską intensywnie rozwijającą się w Europie w ostatnich dziesięcioleciach XIX wieku, która stała się pełnoprawną dziedziną sztuki. Tendencje te, w wyjątkowym dla sztuki okresie Młodej Polski, znalazły naśladowców także w kręgu warszawskich artystów, kolekcjonerów i marszandów.

Oryginalne prace wykonane w akwafortcie, litografii i drzeworycie coraz częściej i liczniej eksponowane były na wystawach w warszawskich domach sztuki takich jak Salon Sztuk Pięknych Aleksandra potem Jana Krywultów, Salon w redakcji „Chimery”, Salon Sztuki Stefana Kulikowskiego oraz w siedzibie Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych zyskując grono przychylnych grafice krytyków i odbiorców.

W początkowym okresie prezentowano głównie dokonania zachodnich lub dalekowschodnich (na fali fascynacji japonizmem) grafików. Z czasem coraz częściej wystawiane były prace artystów polskich, którzy poznali arkana technik graficznych i zaczęli uprawiać grafikę autorską.

Nieuprawiana od wielu lat w Warszawie akwaforta zyskała propagatora w osobie Ignacego Łopieńskiego, który po ukończeniu studiów w monachijskiej Akademii der Bildenden Künste już jako doświadczony grafik zorganizował na początku XX wieku w Warszawie pracownię graficzną. Miejsce to, w którym grafik dzielił się swoją wiedzą i prasą do druku wklęsłego, stało się chętnie odwiedzane przez artystów. Wśród uczniów Łopieńskiego na szczególną uwagę zasługują Zofia Stankiewiczówna i Feliks Jabłczyński,

którzy poświęcili się głównie twórczości graficznej zdobywając uznanie na organizowanych w kraju konkursach.

Dzięki połączeniu sił artystów, marszandów, krytyków i kolekcjonerów sztuki wytworzyło się w Warszawie środowisko osób propagujących współczesną grafikę polską. W grupie tej, skupionej wokół wyspecjalizowanego w grafice dawnej i współczesnej Antykwariatu Polskiego Hieronima Wildera i S-ki, czołowe zadanie przypadło Ignacemu Łopieńskiemu (grafikowi), Hieronimowi Wilderowi (historykowi sztuki i antykwariuszowi) oraz Dominikowi Witke-Jeżewskiemu (kolekcjonerowi sztuki polskiej). Wraz z innymi miłośnikami grafiki powołali oni do życia w listopadzie 1912 roku Towarzystwo Przyjaciół Sztuk Graficznych, którego zadaniem było promowanie grafiki autorskiej. W tym celu stworzono i udostępniono pracownię, a także organizowano konkursy, wystawy oraz odczyty poświęcone grafice.

Dzięki towarzystwu udało się zorganizować retrospektywną wystawę grafiki polskiej oraz II polski konkurs graficzny im. Henryka Grohmana, w którym czołowe miejsce przypadło artystom warszawskim. Choć wybuch I wojny światowej pokrzyżował większość planów i spowolnił działalność Towarzystwa, to zasługą jego oraz podjętych wcześniej działań była trwała obecność grafiki w panoramie kulturowej Warszawy. Zaowocowało to powołaniem w 1919 roku Związku Polskich Artystów Grafików.

Grafika, która w omawianym okresie usamodzielniała się jako pełnoprawny gatunek sztuki rozwinęła się w pełni w okresie międzywojennym. Nauczana w Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie stała się rozpoznawalnym przejawem sztuki polskiej odpowiadającym potrzebom odrodzonej państwowości.